

SITUAȚIA ACTUALĂ A PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ
DIN REPUBLICA MOLDOVA

Anatolii ROJCO¹, doctor, conferențiar cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Zoia STREMENOVSCAIA², cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Svetlana IVANOV³, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova

The actuality of this article is determined by the fact that the existing problems in the Republic of Moldova seriously affect the functioning of the labour market. In this context, the purpose of the article is to assess the current situation of the labour market and to identify the most pressing problems in its functioning. Are used the following methods: analogy, comparison, monographic, statistical. The main results of the study are the analysis of the dynamics of the active and employed population and of the activity and employment rate for the period 2013-2017; evaluation of the structure of the employed population by place of residence, sex, level of education, professional status, type of economic activity; the comparative analysis of the employment rate of the population of the Republic of Moldova and of some European countries.

Keywords: economically active population, employed population, activity rate, employment rate, structure of employed population, comparative analysis.

Actualitatea prezentului studiu este determinată de faptul că problemele existente în Republica Moldova afectează grav funcționarea pieței forței de muncă. În acest context, scopul studiului constă în evaluarea situației actuale a pieței forței de muncă și identificarea celor mai acute probleme în funcționarea acesteia. Sunt utilizate următoarele metode: analogie, comparație, monografică, statistică. Principalele rezultate ale studiului sunt: analiza dinamicii numărului populației active și ocupate, precum și a ratei de activitate și ocupare pentru perioada anilor 2013-2017; evaluarea structurii populației ocupate după locul de reședință, sex, nivelul de instruire, statut profesional, tipul activității economice; analiza comparativă a ratei de ocupare a populației Republicii Moldova și a unor țări din Europa.

Cuvinte-cheie: populație activă din punct de vedere economic, populația ocupată, rata de activitate, rata de ocupare, structura populației ocupate, analiză comparativă.

JEL Classification: J21, J82.

UDC: 331.5 (478)

Introducere. O mare parte a lucrărilor științifice din Republica Moldova este dedicată problemelor pieței forței de muncă. Printre acestea se enumeră și articolele consacrate problemelor activității economice, ocupării forței de muncă și a șomajului [1]. Studiul în cauză prezintă evaluarea situației actuale a ocupării forței de muncă în Republica Moldova.

Starea pieței forței de muncă este una din componentele de stabilitate socială în societate. În condițiile economiei globale moderne universul muncii suferă modificări rapide. Potrivit opiniei Directorului general al OIM **Guy Ryder**, schimbările în domeniul muncii încă niciodată nu au fost atât de dinamice și profunde. Ele sunt cauzate de schimbările demografice și tehnologice, de inegalitatea în creștere, de sărăcia și ritmuri lente de creștere a întreprinderii economice [2].

Pentru a analiza piața forței de muncă în Republica Moldova se utilizează concepte și definiții, elaborate pe baza metodologiei OIM [3, p.9].

Populația activă din punct de vedere economic – persoane care furnizează forța de muncă disponibilă pentru producția de bunuri și servicii, incluzând populația ocupată și șomerii.

Populația ocupată – persoane care desfășoară o activitate economică sau socială producătoare de bunuri și servicii în scopul obținerii unor venituri în formă de salarii sau alte beneficii.

Rata de activitate – raportul dintre populația economic activă și populația de 15 ani și peste.

¹ © Anatolii ROJCO, rojco@mail.ru

² © Zoia STREMENOVSCAIA, zoia713@mail.ru

³ © Svetlana IVANOV, svetlana.ivanov.2@mail.ru

Rata de ocupare – raportul dintre populația ocupată și populația de 15 ani și peste.

În Republica Moldova are loc o tendință de creștere a numărului populației active din punct de vedere economic. Pentru anii 2013-2017 numărul persoanelor active s-a majorat de la 1235,8 mii persoane la 1259,1 mii persoane, adică cu 23,3 mii persoane (sau cu 1,9%), *figura 1*. Totodată, în anii 2016-2017 a avut loc și o tendință opusă, adică numărul populației active s-a micșorat – cu 13,7 mii persoane sau 1,1%.

Concomitent, a crescut numărul populației inactive: de la 1712,7 mii pers. în a.2016 la 1724,7 mii persoane în 2017, adică cu 12,0 mii persoane sau cu 0,7%. În același timp, în structura populației inactive au avut loc careva schimbări. Pe fondalul creșterii numărului populației inactive a scăzut numărul persoanelor descurajate (cu 39,3%) și a persoanelor plecate peste hotare la lucru (cu 0,2%). În schimb, a crescut numărul persoanelor care nu doresc să lucreze (cu 1,5%). Numărul persoanelor care nu doresc să lucreze în țară, ci peste hotare, crește cu ritmul cel mai rapid: de la 172,0 mii persoane la 216,2 mii persoane, adică cu 44,2 mii persoane sau cu 25,7%.

Modificarea numărului populației economic active în orașe și în sate a avut un caracter multidirecțional. În localitățile urbane, s-a înregistrat o reducere a numărului populației economic active, care pentru perioada anilor 2013-2017 a constituit 0,6%. Și invers, în localitățile rurale numărul populației economic active a crescut (cu 4,1%). Astfel, în comparație cu mediul rural, orașul a pierdut careva număr de persoane economic active. Modificările multidirecționale a numărului populației active din punct de vedere economic în orașe și sate au dus la careva schimbări a raportului numărului său în profilul „oraș-sat”. Dacă în a.2013 el constituia 47,5% : 52,5%, atunci în a.2017 – 46,3% : 53,7%. Prin această se confirmă faptul preponderenței printre populația activă a sătenilor.

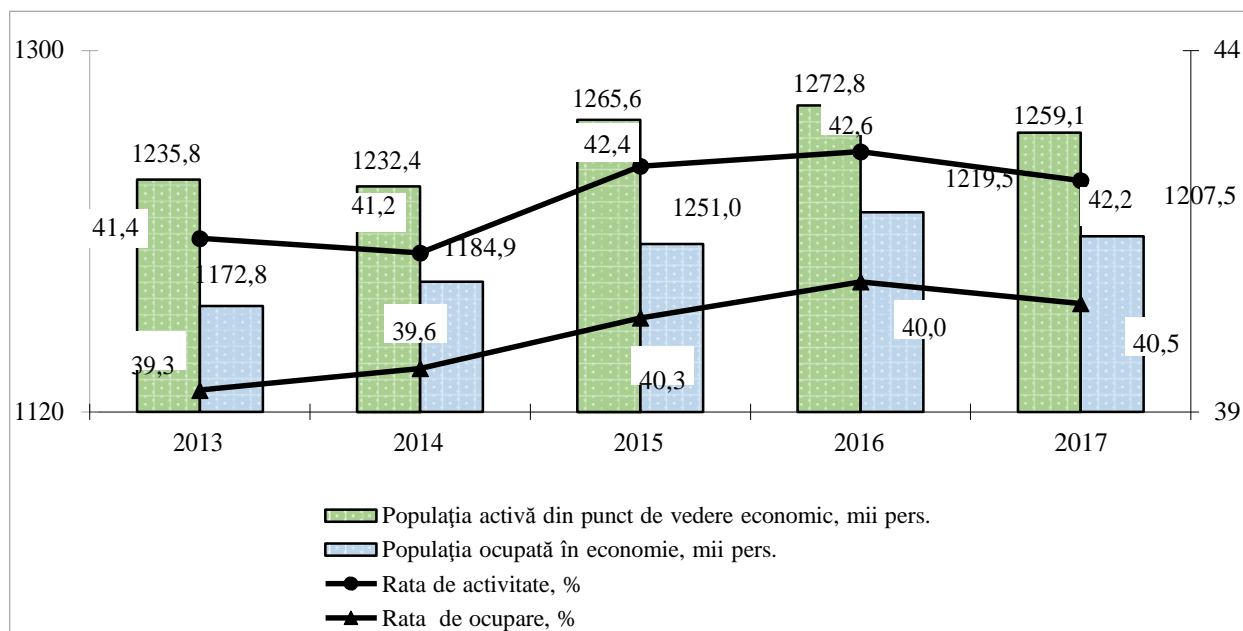

Figura 1. Dinamica principalelor indicatori de activitate și ocupare a forței de muncă, aa.2013-2017

Sursa: Calculat și construit de autori conform datelor [4].

În rândul populației active din punct de vedere economic un avantaj numeric mic îl au bărbații. În anul 2017 numărul lor a constituit 640,1 mii persoane, iar a femeilor – 619,0 mii persoane. Totuși, ritmul de creștere a numărului bărbaților activi a fost mai mic decât a femeilor activi. În rezultat, dacă în a.2013 printre populația activă raportul dintre bărbați și femei a constituit 51,0% : 49,0%, atunci în a.2017 – 50,8% : 49,2%.

În aspectul de vârstă n-au avut loc unele modificări. Cel mai mare număr al populației active a fost înregistrat în grupa de vârstă de 25-34 ani: în a.2013 – 25,7% și în a.2017 – 25,3%. În același timp, cel mai mare număr de bărbați activi în a.2013 și în a.2017 a fost înregistrat în grupa de vârstă 25-34 ani, iar cel mai mare număr de femei – în a.2013 s-a înregistrat în grupa de vârstă 45-54 ani, în a.2017 – în grupa de vârstă 35-44 ani.

Rata de activitate economică a crescut de la 41,4% în a.2013 până la 42,2% – în a.2017, adică cu 0,8 p.p. Este remarcabil, că la prevalarea locuitorilor mediului rural în numărul total al populației active din punct de vedere economic, rata de activitate economică în rândul sătenilor (40,4%) este mai scăzută decât printre

orășeni (44,5%). Faptul dat se explică prin aceea că numărul populației rurale în vârstă de 15+ este semnificativ mai mare, decât a populației urbane. Rezultatul împărțirii la această valoare va fi mai mic pentru sat, decât pentru oraș. Ceea ce se referă la aspectul de gen, atunci rata de activitate economică printre bărbați (45,3%) este mai înaltă decât printre femei (39,4%).

Pentru anii 2013-2017 numărul populației ocupate a Republicii Moldova a crescut de la 1172,8 mii persoane până la 1207,5 mii persoane, adică cu 34,7 mii persoane (sau cu 3,0%) – figura 1. Însă, în anii 2016-2017 a avut loc o reducere a numărului populației ocupate: de la 1219,5 mii persoane la 1207,5 mii persoane, adică cu 12,0 mii persoane sau cu 1,0%.

Numărul persoanelor ocupate în oraș a scăzut neesențial – cu 0,1%, în timp ce în sat s-a majorat – cu 5,6%, ceea ce a afectat schimbările raportului numeric între orășeni și săteni ocupați. Dacă în anul 2013 acest raport a constituit 46,9% : 53,1%, atunci în a.2017 – 45,5% : 54,5%. Numărul femeilor ocupate creștea mai rapid (cu 3,0%), decât numărul bărbaților ocupați (cu 2,9%). Aceasta a determinat schimbările în raportul de gen printre populația ocupată. Dacă în a.2013 raportul dintre bărbați și femei ocupați a constituit 50,5% : 49,5%, atunci în a.2017 – 50,4% : 49,6%. Astfel, printre persoanele ocupate (precum și printre populația activă din punct de vedere economic) prevalează bărbații.

Rata de ocupare a crescut de la 39,3% în anul 2013 până la 40,5% – în anul 2017, adică cu 1,2 p.p. În anul 2017 rata de ocupare în mediul urban (41,9%) depășea rata de ocupare a sătenilor (39,3%). Rata de ocupare a bărbaților (43,1%) a fost mai mare decât rata de ocupare a femeilor (38,1%).

Tabelul 1

Rata de ocupare a populației în vârstă de 15-64 ani în unele țări europene și Republica Moldova, 2017, %

Țara	Rata de ocupare	Țara	Rata de ocupare
Islanda	86,1	<i>European Union-28</i>	67,6
Elveția	79,8	Malta	67,6
Suedia	76,9	Bulgaria	66,9
Olanda	75,8	Luxemburg	66,3
Germania	75,2	Slovenia	66,2
Danemarca	74,2	Polonia	66,1
Estonia	74,1	Cipru	65,4
Regatul Unit	74,1	Franța	64,7
Norvegia	74,0	România	63,9
Republica Ceha	73,6	Belgia	63,1
Austria	72,2	Spania	61,1
Lituania	70,4	Croația	58,9
Letonia	70,1	Italia	58,0
Finlanda	70,0	Grecia	53,5
Slovenia	69,3	Muntelegru	53,1
Ungaria	68,2	Turcia	51,5
Portugalia	67,8	Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei	50,5
Irlanda	67,7	Republica Moldova (2016)	45,5

Sursa: Calculat de autori conform datelor [4, 5, 6].

Analiză comparativă a ratei de ocupare a populației Republicii Moldova și a unor țări europene demonstrează că Republica Moldova rămâne cu mult în urmă după acest indicator. Pentru populația Republicii Moldova în vârstă de 15-64 ani, rata de ocupare a constituit 45,5%, ceea ce este cu 22,1 p.p. sau de 1,5 ori mai puțin decât media pentru cele 28 de țări ale Uniunii Europene (67,6%) – tabelul 1. Conform acestui indicator, țările din Europa pot fi împărțite condiționat în trei grupuri. Primul grup cuprinde țări în care rata de ocupare depășește 70,0%. Există 14 astfel de țări, dintre care Islanda (86,1%), Elveția (79,8%), Suedia (76,9%) ocupă poziții de lider. Cel de-al doilea grup cuprinde 14 țări, rata de ocupare a acestora variind de la 60,0% la 70,0%. În cel de-al treilea grup – 6 țări, a căror rată de ocupare este mai mică de 60,0%. Acest grup de țări este încheiat de Muntelegru (53,2%), Turcia (51,5%) și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (50,5%). Dar, chiar și în aceste țări, rata de ocupare a forței de muncă este de 1,1-1,2 ori mai mare decât în Republica Moldova.

După statut profesional în structura populației ocupate prevalează salariații. Ei constituie circa 2/3 din toți ocupați (tabelul 2). Cu toate acestea ponderea lor în structura populației ocupate are tendință de scădere: dacă în anul 2013 ponderea salariaților constituia 68,8%, atunci în anul 2017 – 65,2%. Printre orășenii ocupați salariații constituiau majoritatea covârșitoare – 86,9% (reducere, în comparație cu a.2013, cu 0,2 p.p.), în timp ce la săteni rolul salariaților este semnificativ mai mic – doar 47,0% (reducere, în comparație cu a.2013, cu 5,5 p.p.). Salariații joacă un rol sporit în structura femeilor ocupate, totuși, cu timpul, acest rol scade. Dacă în anul 2013 în structura femeilor ocupate ponderea salariaților constituia 72,9%, atunci în a.2017 – 69,7% (mai mică cu 3,2 p.p.). La bărbați, de asemenea, ponderea salariaților în structura populației ocupate a scăzut de la 64,7% până la 60,7% (cu 4,0 p.p.).

Tabelul 2

Populația ocupată după statutul profesional

	Total pe țară	Urban	Rural	Bărbați	Femei
a.2013					
Total ocupați, mii pers.	1172,8	550,5	622,3	592,1	580,7
<i>inclusiv în %:</i>					
Salariați	68,8	87,1	52,5	64,7	72,9
Lucrători pe cont propriu	28,3	11,4	43,3	33,1	23,5
Lucrători familiari neremunerați	2,1	0,3	3,8	1,3	3,0
Patronii	0,7	1,1	0,4	0,9	0,5
a.2017					
Total ocupați, mii pers.	1207,5	550,1	657,4	609,2	598,3
<i>inclusiv în %:</i>					
Salariați	65,2	86,9	47,0	60,7	69,7
Lucrători pe cont propriu	30,7	12,6	45,8	36,8	24,5
Lucrători familiari neremunerați	3,8	0,0	6,9	2,1	5,5
Patronii	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3

Sursa: Calculat de autori conform datelor [4].

A doua poziție în structura populației ocupate după statut profesional ocupă lucrătorii pe cont propriu. Cu toate acestea ponderea lor a crescut de la 28,3% în a.2013 la 30,7% în a.2017 (cu 2,4 p.p.). În mediul rural importanța lucrătorilor pe cont propriu este semnificativ mai înaltă decât în oraș: ponderea lor în numărul populației ocupate este de 3,6 ori mai mare, decât în oraș. În structura bărbaților ocupați lucrătorii pe cont propriu joacă un rol mai mare, decât la femei, în plus, cu timpul, ponderea lor printre bărbați ocupați crește mai rapid decât printre femei ocupate.

Apoi are loc o reducere a ponderii lucrătorilor familiari neremunerați și patronilor atât în ansamblu pe republică, cât și în profil „oraș-sat”, „bărbați-femei”.

În ceea ce privește nivelul de instruire a populației ocupate s-a înregistrat următoarea tendință: a scăzut ponderea populației ocupate cu nivel înalt de instruire și ponderea populației ocupate cu nivel scăzut de instruire. În anii 2013-2017 ponderea populației ocupate cu studii superioare a scăzut de la 25,4% la 24,7% sau cu 0,7 p.p. (tabelul 3). În același timp ponderea persoanelor cu studii primare a scăzut de la 0,7% la 0,4%.

Tabelul 3

Populația ocupată după nivelul de instruire

	Total pe țara	Urban	Rural	Bărbați	Femei
a.2013					
Total ocupați, mii pers.	1172,8	550,5	622,3	592,1	580,7
<i>inclusiv în %:</i>					
- superior	25,4	41,8	10,9	23,1	27,7
- mediu de specialitate	14,7	17,2	12,5	11,2	18,2
- secundar profesional	22,2	17,3	26,6	29,4	14,9
- liceal; mediu general	19,2	17,0	21,2	17,3	21,2
- gimnazial	17,8	6,7	27,6	18,2	17,5
- primar sau fără școală primară	0,7	0,0	1,2	0,8	0,5

Total ocupați, mii pers.	a.2017				
	1207,5	550,1	657,4	609,2	598,3
<i>inclusiv în %:</i>					
- superior	24,7	41,3	10,7	22,0	27,4
- mediu de specialitate	13,2	15,2	11,6	9,7	16,8
- secundar profesional	22,9	19,9	25,4	29,7	16,0
- liceal; mediu general	19,4	15,6	22,6	18,4	20,4
- gimnazial	19,4	7,9	29,0	19,6	19,1
- primar sau fără școală primară	0,4	0,1	0,7	0,6	0,3

Sursa: Calculat de autori conform datelor [4].

Această tendință se manifestă atât în mediul urban, cât și în mediul rural. În perioada aa. 2013-2017 ponderea persoanelor cu studii superioare din mediul urban a scăzut de la 41,8% până la 41,3%. Astfel, fiecare 4 din 10 orășeni ocupați au studii superioare. Ponderea persoanelor, care au studii primare a constituit o valoare mică. În mediul rural s-a redus ponderea persoanelor ocupate, care au studii superioare, și s-a redus ponderea persoanelor ocupate cu studii primare. Însă în anul 2017 în structura sătenilor ocupați ponderea persoanelor, care au studii superioare, a constituit 10,7%, adică doar fiecare al nouălea ocupat avea studii superioare (aproape de 4 ori mai puțin, decât în oraș). Rata sătenilor ocupați, care au studii primare, a scăzut de 1,7 ori, ea a constituit 0,7% (în timp ce în mediul urban – 0,1%). O trăsătură distinctivă a ocupării sătești este faptul că în structura sa după nivelul de instruire prima poziție ocupă persoanele cu nivel relativ scăzut de instruire – gimnazial – 29,0%, ceea ce este de 3,7 ori mai mult, decât în oraș. Vom remarca că, în mediul urban primul loc în structura ocupării îl dețin persoanele cu studii superioare (41,3%).

În aspect de gen ocuparea populației are loc la un nivel mai înalt de instruire a femeilor, decât a bărbaților. În anul 2017 ponderea femeilor ocupate, cu studii superioare, a constituit 27,4%, în timp ce a bărbaților – 22,0%. Printre femeile ocupate doar 0,3% aveau studii primare, iar printre bărbați ocupați – 0,6%. În structura ocupării la femei prevalează persoane cu studii superioare, iar la bărbați – nivel de instruire secundar profesional.

În structura populației ocupate după tipuri de activitate economică domină agricultura. Însă pentru anii 2013-2017 au avut loc anumite schimbări structurale. Pozițiile de lider ale acestui tip de activitate economică s-au accentuat și mai tare în anul 2017: ponderea, care a constituit 32,3%, a crescut în comparație cu a.2013 cu 3,5 p.p. (figura 2).

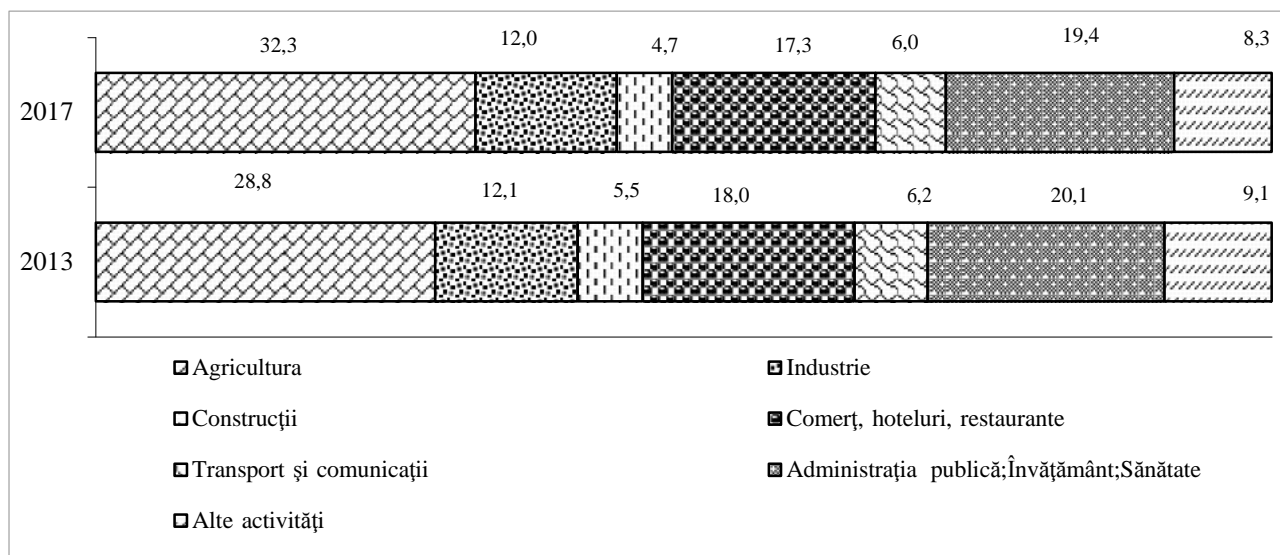

Figura 2. Structura ocupării după tipuri de activitate economică, %

Sursa: Calculat și construit de autori conform datelor [4].

Poziția înaltă în structura ocupării populației după tipuri de activități economice ocupă administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială. În a.2013 ponderea persoanelor ocupate în acest tip de activitate a constituit 20,1%, iar în a.2017 – 19,4%, adică are loc o scădere de 0,7 p.p. Pe locul trei în structura populației ocupate după tipuri de activitate economică – comerț hoteluri, restaurante. În a.2017 ponderea

persoanelor ocupate în acest tip de activitate a constituit 17,3% și a scăzut în comparație cu a.2013 cu 0,7 p.p. A scăzut ponderea și celor ocupați în industrie, construcții, transport și comunicații și alte activități.

Distribuția populației Republicii Moldova pe piața forței de muncă în anul 2017 poate fi schematic reprezentată în felul următor (figura 3).

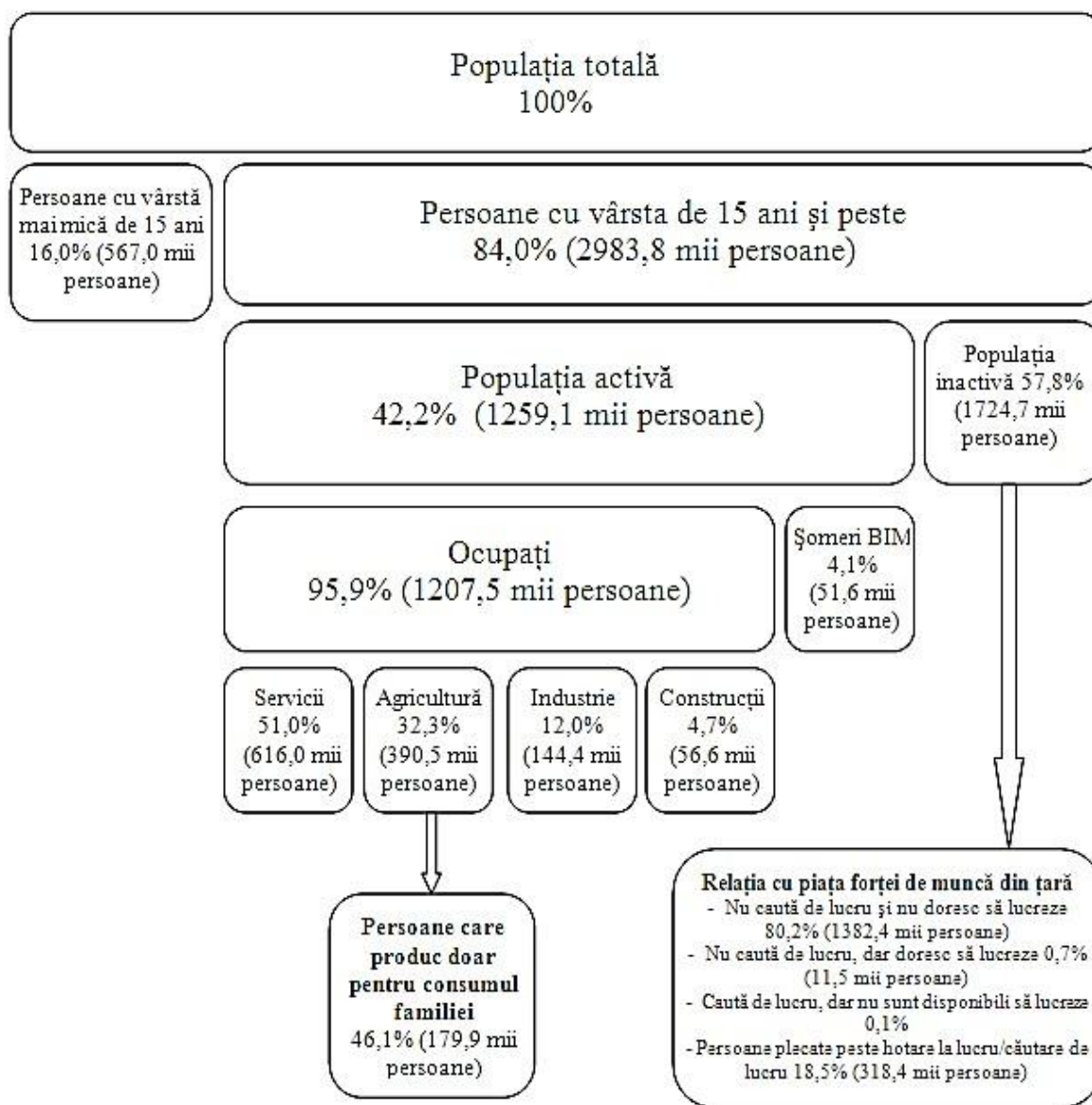

Figura 3. Distribuția populației după relația cu piața forței de muncă, 2017

Sursa: [7].

Concluzii finale

Astfel, pe fondalul creșterii numărului populației active din punct de vedere economic și populației ocupate în anii 2013-2017 are loc un fapt negativ de scădere pentru ultimul an (2017) atât a numărului populației active, cât și a populației ocupate. Republica Moldova rămâne cu mult în urmă după rata de ocupare față de țările din Europa. Deosebit de mare este decalajul acesta în comparație cu Islanda, Elveția și Olanda. După statutul profesional în structura populației ocupate prevalează salariați. În ceea ce privește nivelul de instruire a populației ocupate s-a înregistrat următoarea tendință: a scăzut ponderea populației ocupate cu nivel înalt de instruire și ponderea populației ocupate cu nivel scăzut de instruire. În structura populației ocupate după tipuri de activitate economică predomină agricultura.

Referințe bibliografice

1. ROJCO, Anatolii, IVANOV, Svetlana. Abordările metodologice de măsurare și analiză a șomajului în Republica Moldova. In: Analele Institutului Național de Cercetări Economice. 2017, pp. 56-62. ISBN 978-9975-4326-6-5.
2. Towards the ILO centenary: realities, renewal and tripartite commitment: report of the director-general: international labour conference, 102nd Session, 2013, 28 p. [Accesat 18 aprilie 2018]. Disponibil: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_213836.pdf
3. Forța de muncă în Republica Moldova. Ocuparea și șomajul = Labour force in the Republic of Moldova. Employment and unemployment 2016. Biroul național de statistică al Republicii Moldova. Chișinău, 2017. 165 p. [Accesat 02 aprilie 2018] Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Forta_de_munca/AFM_rom_2017.pdf
4. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Statistica socială. Banca de date statistice a BNS. [Accesat 18 aprilie 2018] Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
5. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Populația și procesele demografice. Banca de date statistice a BNS. [Accesat 23 aprilie 2018] Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
6. EUROSTAT. Database [Accesat 23 aprilie 2018] Disponibil: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
7. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Forța de muncă în Republica Moldova: ocuparea și șomajul în anul 2017: comunicate de presă al BNS. [Accesat 02 aprilie 2018] Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5957>

Recomandat spre publicare: 27.04.2018